

5 ton. Został wyprodukowany w ČKD Slaný w 1963 r. Ten sam dźwig o ładowności 6 ton, jest zamontowany również w stacji przekształtnikowej, w której służył do osadzenia generatora z osprzętem. Na ścianach wiszą oryginalne światła i oświetlenie halogenowe maszyny wydobywczej. Wnętrze maszynowni jest teraz wzbogacone paleontologiczną ekspozycją z eksponatami uzyskanymi z górnictwa węgla. Maszyna wydobywcza typu 2B 6035 składa się z silnika, bębna linowego, stacji kontroli mechanika, układu zasilania WARD LEONARD i akcesoriów. Była wyprodukowana wraz z generatorem do wytwarzania prądu stałego w 1961 r. przez ČKD Praha, v. z. Slaný, została oddana do użytku w 1964 r. Nie posiada silnika już od 2004 r., w którym jej zdemontowano i wywieziono do kopalni Lazy w Ostrawie. Silnik był zamontowany osiowo na wale i tworzył jedną całość z bębniem linowym, który jest nienaruszony i przechowywany na swym wcześniejszym miejscu.

Na bębni o średnicy 6 m i szerokości 3,5 m jest nawinięty drut liny stalowej o średnicy 50 mm, jedna otoczka liny wynosi 18,5 m. Łożyska bębna posiadają automatyczne smarownice dla smarowania podczas działania. Kabina maszynisty składa się z konstrukcji stalowej o szklanych ścianach montowanych między silnikiem z bębniem i stacją przekształtnikową. Wewnątrz kabiny znajduje się nienaruszony kompletny mechanizm sterujący z dźwigniami dla mobilnego, powietrznego i pneumatycznego systemu hamulcowego, urządzenia komunikacyjne i sygnalizacyjne i głębokościomierz ze wskaźnikiem położenia podziemnych pojemników. Zaprojektowano go tak, że można go uruchomić bez mechanika w trybie automatycznym. Układ zasilania zabudowany do stacji przekształtnikowej zawiera generator do wytwarzania prądu stałego, który zawiera sterowniki i szafy rozdzielcze o napięciu 6000 V. Urządzenie jest zasilane prądem stałym do sprawnego włączenia i zatrzymywania. W piwnicy maszynowni znajduje się mecha-

nizm sterujący, napędowy i smarujący podnośnika i dwie sprężarki pomocnicze do utrzymania ciśnienia hamulców.

KOPALNIA JŮLIE

Budowa szachty i maszynownia kopalni toceglane budynki posiadające dwuspadowy dach z nitowanych kratownic stalowych, z grubsza otynkowane powierzchnie fasad przegubowych z lizenami i gzymsy wykonane na surowych ścianach murowanych, dodatkowo podkreślone gryfami. Przestrzenie wewnętrzne oświetlają pionowe prostokątne okna przemysłowe z ram stalowych posadzone w prostokątne otwory z łuków segmentowych wykonanych na surowym muru. Piętrowy budynek szachty jest na poziomie wymiennej platformy związany tunelem dla pojazdów górniczych z wymienną platformą budowli szachty kopalni Jan. Do budynku przylegają również młodsze budynki operacyjne, szczególnie budynek wentylacyjny z dwoma wentylatorami osiowymi do wentylacji podziemia.

Wieża wydobywcza kopalni Jůlie jest również zbudowana ze stalowej konstrukcji z dwiema linami, częściowo zamurowana budynkiem górniczym. Jej wysokość sięga 36 m. Szyb o okrągłym profilu został pogłębiony do poziomu 865,1 m. Do 450 m głębokości jest z muru cegieł i tynku z cementu, od głębokości 450–865 m usztywnia ścianki żelbeton. Krawędzie mają średnicę 4,5 m, na głębokości 450 m posiadała szerokość wykopu do 6,5 m. Obecnie jest 8 m poniżej krawędzi, to jest poniżej ujścia szybu na powierzchnię, zalana i pokryta płytą żelbetową. Na głębokości 7,5 m od krawędzi prowadzony jest kanał wyjściowy mający około 15 m z pionowym wyjściem do wentylatorów. Zejście do poziomu pokrywy umożliwia początkowe oddzielenie awaryjne z drabinami awaryjnymi za ochroną kratą opróżnienia szybu. Powyżej krawędzi znajdują się w wyprużeniu szybu dwa dwupoziomowe

pojemniki dla czterech pojazdów górniczych (dwa i dwa nad sobą), jeden rezerwowo jest pokazany na zewnątrz budynku wydobywczego. Budynek składa się z wymiennej platformy dostępnej przez spiralne stalowe schody w rogu budynku. Platforma jest zachowana w niemal niezmiętej formie włącznie z szynami i powietrznymi zderzakami do ruchu pojazdów górniczych opuszczających tunel, kierując się do wyrotki w budynku szybu Jan. Nie brakuje tutaj oryginalnych znaków i urządzeń sygnalizacyjnych.

W osobno stojącej maszynowni jest zamontowana maszyna wydobywcza typu 2B3514. W 1955 r. została wyprodukowana w Pilźnie w fabryce V. I. Lenin, do szybu została zainstalowana w 1969 r. Od 1955 do 1969 r. pracowała w kopalni rudy w Mníšku pod Brdy. Górnictwo służyła do 1992 r., operacyjnie do 2004 r. Maszyna posiada dwa bębny linowe o średnicy 3,5 m i silnik o mocy 380 kW. Działała na głębokości od 0 do 450 m, a zatem do poziomu 6 piętra. Od głębokości 450 m pracowały oddzielne urządzenia. Bębny linowe zajmują miejsca na parterze i w piwnicy budynku. Na parterze oprócz bębna linowego, znajdują się jeszcze jako część podnośnika silnik z przekładnią, sygnalizacja do wydobywania z tachografem i wskaźnikiem głębokości i stanowisko maszynisty z urządzeniem sygnalizującym. W piwnicy tworzą części maszyny wydobywczej zbiornik powietrza wyciągowego do napędzania urządzenia hamulcowego (młodszy od samego urządzenia) reostatyowy rozrusznik urządzenia rozruchowego i smarowania pompy olejowej. Cały sprzęt był kierowany ze stanowiska inżyniera w parterze.

PODSUMOWANIE

Lata dziewięćdziesiąte 20 wieku oznaczały dla Republiki Czeskiej wyraźny spadek wydobywania węgla z masową likwidacją kopalni. Na obecnym terytorium kraju hradeckiego były zamknięte obszary górnicze w Jívce, Radvaniciach, Małych Svatoňovicach, Rtyni i Žacléřu. Podczas likwidacji została zalana przeważająca większość szybów i wyrobisk, demontowano urządzenia z zakładów pomocniczych, wyburzono szereg budynków w różnym wieku pod względem wydobywania węgla oraz rozwoju architektury przemysłowej bardziej lub mniej ważnych, zlikwidowano wieże wydobywcze. Wszystkie kopalnie w obszarze utraciły w stosunkowo krótkim czasie wcale swoje operacyjne i historycko-dokumentacyjne znaczenia.

Pozytywnym wyjątkiem był obszar kopalni Jan Šverma, w której zalano wszystkie podziemne przestrzenie i kopalni zamknięto, ale struktury powierzchniowe i urządzenia operacyjne zostały tzw. metodą *ostatniego dnia* w większej części pozostawione. Obecnie zostały zachowane w dużej mierze

budowy szacht z pełnym wyposażeniem technicznym, w tym wieże wydobywcze, maszynowni w maszynami wydobywczymi i inne obiekty operacyjne (w kopalni Jiří tylko budowa szachty z wieżą wydobywczą). Zdemontowano wyposażenia kotłowni, pomieszczenie ze sprężarką i obróbką węgla. Mimo to, dzięki rozsądnej likwidacji pozostawał autentycznie zachowany obszar o wysokich możliwościach dokumentacji, sięgającej daleko poza skalę regionalną.

Obecnie jest to jedyny zachowany obiekt górniczy w czeskiej części Dolnośląskiego Zagłębia Węglowego. To samo w sobie pojmuje szereg interesujących obiektów w zakresie rozwoju architektury przemysłowej. W swojej obecnej formie istniejącego obszaru i pobliskich kopalni można obserwować ciągły rozwój techniczny i technologiczny wydobywania węgla od 19 do końca 20 wieku, nie tylko Dolnośląskiego Zagłębia Węglowego, ale minimalnie całej Europy Środkowej. Znaczące jest przede wszystkim utrzymanie kopalni Jan, która jest dokumentem jednego z najbardziej nowoczesnych metod wydobywania węgla na dużą skalę w drugiej połowie 20 wieku. W tej dziedzinie jest naprawdę jedyną autentycznie zachowaną kopalnią w swoim rodzaju, dlatego w 2011 r. została uznana za zabytek kultury. Wszystkie inne obiekty górnicze z deklaracją dziedzictwa kulturowego, w tym ich wyposażenie techniczne, były młodsze niż z połowy 20 wieku, nawet w lepiej znanych obszarach Ostrava, Kladno i Příbram. Wartość kopalni ale spoczywa także w jej koncepcji architektonicznej. Zwłaszcza dla obiektów i budynków wydobywania i obróbki węgla znacznie odbiegają one od współczesnych budynków przemysłowych. Materiałny układ operacyjnie połączonych budynków, zrobiony na podstawie wymagań technicznych i zdolności do funkcjonowania kopalni, nie zaprzeczał swoją koncepcją wpływ w tym czasie zanikającego funkcjonalizmu. Ogólne wrażenie architektoniczne jest wzmocnione strukturą materiałów stosowanych w połączeniu ze surowymi ścianami z cegieł, stalowymi ramami i szkłem przemysłowym. Współczesną epokę ale nie zaprzeczą budynki maszynowni. Obiekty kopalni Jůlie reprezentują architekturę przemysłową w 19 i 20 wieku. Cały obszar pozwala na małej powierzchni monitorować kontekst rozwojowy okresowego podziemnego wydobywania węgla, a także architektury i budowlanego rozwoju obiektów górniczych. Absolutnie wyjątkowa jest nowo otwarta wystawa obróbki węgla. Można ją zobaczyć wyłącznie w Žacléřu. Wyjątkowość tego obszaru leży w jego umiejscowieniu na granicy parku narodowego Karkonoszy. Wyjście na górną platformę wieży wydobywczej zapewnia zatem odwiedzającym nie tylko przeżycie z poznania zabytku technicznego ale również unikalne widoki na okolicę wschodnich Karkonoszy i Gór Wronich.

Godziny otwarcia

maj–wrzesień

poniedziałek–piątek o 9, 11, 13 i 15 godz.

sobota, niedziela, święta o 11 i 13 godz., w lipcu i sierpniu również o 9 godz.

październik–kwiecień

po wcześniejszym kontakcie telefonicznym

Kontakt

Hornický skanzen Žacléř

Areál Dolu Jan Šverma Žacléř

542 01 Žacléř

+420 499 409 107, +420 724 633 277

hornickyskanzen@djs-ops.cz

Współrzędne GPS

N50.6632947°, E15.9106331°

Więcej informacji na

<http://www.djs-ops.cz/>

Tekst: Miloš Buroň, Karel Novotný.

Źródła: Mauer, J.; Novotný, K.; Gawor, F.: Hornictví na Žacléřsku, Důl Jan Šverma o.p.s., Žacléř 2015.

Zdjęci: NPÚ, ÚOP v Josefově, Důl Jan Šverma, o.p.s.

Mapa: ©ČÚZK.

Druk: Tisk AS, s.r.o., Hradecká 966, Jaroměř.

W 2018 roku opublikował Narodowy Instytut Dziedzictwa, Oddział Terenowy w Josefovie ze wsparciem finansowym spółky Důl Jan Šverma o. p. s.

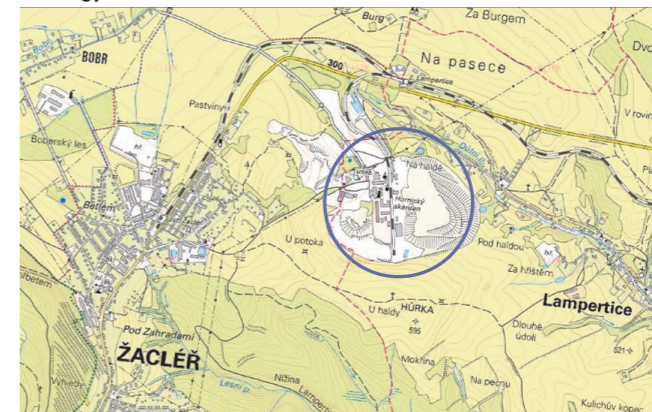
NÁRODNÍ
PAMÁTKOVÝ
ÚSTAV

ÚZEMNÍ ODBORNÉ
PRACOVISŤE
V JOSEFOVĚ

Důl Jan Šverma
o.p.s.

ISBN 978-80-88226-16-1

ŽACLÉŘ
OBSZAR KOPALNI JAN ŠVERMA

z drewna klejonego. Na linach do przewożenia w dół były zawieszane dwa czteropiętrowe pojemniki do wydobycia, kiedy jedno piętro służyło do transportu dwóch pojazdów kopalnianych lub 18 górników (pojemnik pomieścił osiem pojazdów).

OBRÓBKA WĘGLA KAMIENNEGO

Prostopadle do budowy szachty stoi budynek do segregacji i obróbki węgla połączony z obiegiem wózków z budową do wydobycia. Sześciopiętrowy budynek jest strukturalnie identyczny z budową szachty. W środku są wyposażenie służące do segregacji i obróbki węgla – kruszarka, sita sortujące, hydrocyklon, cysterna na ciecz ciężkie DOR do separacji wyłukanego węgla, leje stalowe, przenośniki pasowe i rury wodne. Wewnętrzne wyposażenie, całkowicie zdemontowane po zakończeniu górnictwa podziemnego, było uzupełniane w 1999 r.

MASZYNOWNIA KOPALNI JAN

Integralną częścią kopalni jest również maszynownia, budynek z piwnicą i maszynowym piętrem, która na pierwszy rzut oka przyciąga uwagę czerwoną fasadą brizolitową z szarym cokołem, rozdzieloną symetrycznie wysokimi podzielonymi prostokątnymi oknami luksferowymi. Budowla posiada konstrukcję hali fabrycznej, która składa się ze szkieletu z betonu zbrojonego wypełnionego ścianą z cegiel i niskim dwuspadowym dachem ze stalowych wiązarów. Częścią maszynowni jest podstacja AC do zasilania prądem stałym. Urządzenie zostało osadzone we dwóch betonowych szachtach. Jednej użyto do umocowania silnika, drugiej do umocowania bębna linowego. Pod dachem jest zamontowany specjalny dźwиг przeznaczony do montażu i demontażu maszyny wydobywczej z nośnością 32 tony, wspomaganych pomocniczym udźwigiem

Wnętrze kabiny jest wyposażone oryginalnym panelem sterowania i dźwigniami, sygnalizującym i komunikacyjnym modulem połączonym ze stanowiskiem inżyniera w maszynowni. Obok wieży wydobywczej znajduje się większa kabina kierownika kolejki wózków z pneumatycznym sterowaniem obiegu wózków, z przyrządem sygnalizującym oraz głośnomówiącym. Głównymi elementami obiegu wózków są tory przyjazdu po puste wozy z pneumatycznymi zderzakami napędzanymi sprężonym powietrzem z głównego wału sprężarki znajdującego się na zewnątrz budynku. Cały obieg jest zachowany w niemal nienaruszonej postaci, ale bez mocy napędowej. Od zderzaków tory prowadzą do wydobywczej *zátyni*, czyli miejsca wewnątrz wieży wydobywczej nad brzegiem, gdzie były pozostawione zbiorniki do wydobycia. Od *zátyně* prowadzą tory z rozjazdami dalej do mostu przez wywrotki kamieni na zewnątrz na hałdę i do dwóch pneumatycznych obrotowych wywrotnic wózków. Część obiegu wózków tworzy również pochyłona rampa kolejowa z siecią trakcyjną do przemieszczania pustych wózków do szachty wydobywczej. Na południowej stronie jest podłączony do obiegu wózków most łączący wydobywczą budowę Júlíi z torami dla pełnych i pustych pojazdów. Most (tunel) jest stworzony ze stalowego szkieletu ze ścianami i dachem pokrytym falistym eternitem. Służył jako łącznik głównego wyrobiska z wylotem powietrza. Między wieżą górniczą oraz wózkami głównego obiegu jest winda dla jednego pojazdu do transportu materiału. Wyciąg był napędzany własnym elektromotorem ze skrzynią biegów, maszyna elektryczna ma oddzielną kabinę na dachu. Szyb windy wytrzymuje od krawędzi do zdejmowanej platformy przewyższenie 15 m.

W podłożu budynku do wydobycia zachowały się szyny do krawędzi szachty i na zewnątrz budynku, przeznaczone głównie do transportu materiałów górniczych. Widać tu również rezerwowy pojemnik do wydobycia zawieszony na stalowym dźwigu z drogą podnośnika pod dachem. Częścią parteru jest też komórka dla więźniów odmawiających pracy. Krawędź wlotu w środku budynku górniczego jest pokryta żelbetową płytą. Głębokość kopalni wynosi około 955 m, ma jasny profil 23,75 m², średnica wgłębienia wynosi 5,5 m, obecnie jest na całej wysokości zalana mieszaniną popiołu i cementu.

Wieża wydobywcza w środku budynku posiada stalową konstrukcję którą tworzą nitowane i skręcane profile stalowe. Wieża ma wysokość 52 m, w części górnej jest wyposażona w dwa stalowe olinowania. Wokół nich jest spacerowa platforma dostępna za pośrednictwem schodów stalowych, obecnie służy jako widokowa. Wieża wydobywcza ma prowadnice

ratownictwo górnicze. Z cechowni można krótkim mostem dojść do stalowej platformy ekipy na wysokości półpiętra. Platforma ma dwa poziomy wysokości dla możliwości wejścia naraz większej liczby górników do klatki szybowej.

BUDOWA SZACHTY Z WIEŻĄ SZYBOWĄ KOPALNI JAN

Budynek szachty albo też wydobycia jest razem z miejscem obróbki węgla dominującym obiektem całego obszaru, nawet w odległych widokach. Jest to dwupoziomowy budynek, którego struktura składa się z ramy stalowej wypełnionej ceglami. Sufit nad parterem tworzą walcowane belki stalowe pokryte płytami stalowymi, które są również podłogą piętra. Budynek swoją masą przypomina kubus, na parterze odciążony przejazdami szynowymi do transportu materiałów i pociągu górniczego. Piętro z obiegiem wózków wspierają w tych miejscach słupy stalowe. W centralnej części jest sześcian częściowo podniesiony murem wokół wieży wydobywczej, dzięki czemu z zewnątrz wydaje się być dwupoziomowym. Wnętrze oświetlają sąsiadujące pasy okien w ramach stalowych wypełnione szkłem przemysłowym z drutem. Na północy sąsiaduje przeszklony łącznik z dźwigiem o nośności 2 ton, który był używany do czyszczenia zbiorników i taśm przenośnikowych do wywrotki węgla i transportu materiału. Z piętra prowadzą łączące mosty do miejsca urabiania węgla i budowy szachty kopalni Júlíe.

Od wstępnego podnośnika prowadzą podwójne schody na parter i do piętra budynku górniczego. Na piętrze znajduje się wywrotka z obiegiem wózków górniczych i kabina głównego maszynisty, wykonaną ze stalowej konstrukcji przeszklonymi ścianami.

ustanowiona krajowa firma Wschodnioczeskie Kopalnie Węgla a w ramach tego zostały przeniesione pod nią również kopalnie Žacléřskie. W 1950 r. były poszczególne kopalnie połączone i przemianowane na Kopalnię Jan Šverma Žacléř. Pod jej opieką w 1964 r. została oddana do eksploatacji kopalnia Jan, istniejącą obróbkę węgla uruchomiono w 1965 r. Pojedyncze budynki kopalni Jan zostały zbudowane w latach 1961–1964, projekt został zatwierdzony już w 1958 r., przygotowany przez Bářské stavby Teplice, n. p., zrealizował go Průmstav Pardubice, n. p., zakład w Trutnovie. Nazwy poszczególnych projektantów nie są jeszcze znane. Wykop został rozpoczęty w 1958 r., w 1984 r. został pogłębiony z początkowych 650 m do 980 m.

Górnictwo tutaj zostało zakończone z powodu braku opłacalności wydobycia 31. 12. 1992 roku na mocy uchwały rządu Republiki Czeskiej. Od połowy 19 wieku wydobyto się tutaj 25 mln ton węgla, po zamknięciu zostało pod powierzchnią niewydobyte kolejne 75 mln ton. Kopalnia została następnie likwidowana mieszaniną popiołu z cementem, likwidacja głównych wyrobisk zakończyła się 31. 12. 2005. Równolegle z likwidacją zostało rozpoczęte w 1998 r. górnictwo odkrywkowe, które trwało aż do roku 2008. W czerwcu 2012 r. odbyło się tutaj uroczyste otwarcie Skansenu Górnictwa, w 2018 r. rozszerzone o udostępnioną sztolnię Jitřenka.

OPIS KOPALNI

Po drodze do kompleksu mijamy teren byłego obszaru górniczego Eliška wokół którego dostaniemy się do bramy. Po przejściu przez portiernię minimy trafostację i z zabytkowego punktu widzenia mniej interesujący budynek biurowy. Pomiedzy portiernią i budynkiem biurowym znajduje się niedawno otwarta sztolnia Jitřenka, ok. 100 m długi tunel kończący się w kamieniołomie imitacją korytarza w górę oraz krótką szachtą wyjściową. Początkowo chodziło o korytarz szeregowy, w którym jest widoczny pokrywający pokład węgla o grubości do 180 cm. W sztolni są zamocowane różne rodzaje wsparć kopalnianych używane od czasów starożytnych do współczesności. Niedaleko od niej znajduje się główna część całego kompleksu – kopalnia Jan.

Pierwszym budynkiem, który rozpoczął i zakończył zmianę górnika, jest budowa operacyjna. Z zewnątrz nie jest ciekawa, na pierwszy rzut oka jest to szary budynek z brizolitową elewacją. Jego wnętrze jednak pojmuje niezbędne dla funkcjonowania kopalni i ciekawe z perspektywy zwiedzającego szatnie łańcuszkowe z prysznicami, cechownię, lampownię i ambulatorium z pomieszczeniami wykorzystywanymi przez

HISTORIA

Najwcześniejsze dokumenty o wydobyciu węgla na Žacléřsku pochodzą z sierpnia 1570, kiedy opat klasztoru cystersów wydał w Krzeszowie pozwolenie Jakubowi Rabemu na poszukiwanie oraz wydobycie węgla na tym obszarze. Aż do 18 wieku przebiegało jednak wydobycie węgla raczej na mniejszą skalę.

Do maszyniejszego rozwoju wydobycia doszło zwłaszcza w drugiej połowie 19 wieku. Górnictwo węgla kamiennego było jednak rozproszone wśród wielu przedsiębiorców, między najważniejszymi znajdują się np. Rudolf Manger, firma wydobywcza braci Müller, Franz Gaberle, Baron Silberstein lub dom bankowy Erlanger i synowie z Frankfurtu nad Menem. Została wygłębiona spora ilość wyrobisk oraz przebito szereg korytarzy. W 1814 r. rozpoczyna się wygłębienie szybu František, w 1848 r. rozpoczyna się historia szybu Jiří.

Około połowy 19 wieku także został wykopany szyb Júlíe, dokładna data jest nieznana. W 1853 r. osiągnął głębokość 53 m, w ciągu następnych lat stopniowo się pogłębiał. Obiekty nadziemne w ich obecnej postaci powstały około 1900 r., wieża szybowa w 1903 r. Do czasu uruchomienia kopalni Jan to był główny szyb wiertniczy kopalni.

Pod koniec 19 wieku doszło do centralizacji górnictwa węgla. Następnie w latach 1896–1898 stopniowo stała się właścicielem wszystkich kopalni Zachodnioczeska Górnica Spółka Akcyjna (ZGSA) z siedzibą w Wiedniu, po uzyskaniu wszystkich kopalni žacléřskich przedstawiana jako ZGSA, Zarząd kopalni w Žacléřu. W 1941 r. była spółka aryżowana i jej zarząd został przeniesiony do Zbůcha niedaleko Pilzna i nazywana ZGSA, Grupą Korporacyjną Žacléř. W lipcu 1945 r. była ustanowiona administracja krajowa kopalni. Po nacjonalizacji była od 1. 1. 1946

Obszar dawnej kopalni Jan Šverma znajduje się w samym sercu obszaru górniczego Žacléř na północny wschód od miasta Lampertice, u wschodnich podgórz Karkonoszy. Žacléřskie zagłębienie węglowe tworzy dużą część geologiczną z bogatą tradycją tzw. Wewnętrzne Sudety lub Zagłębienie Dolnośląskie. Po czeskiej stronie zajmuje zagłębienie węglowe obszar Žacléř-Svatoňovice i sięga do Hronova i po stronie polskiej aż do Wałbrzycha. Jest to obszar, w którym ponad 400 lat nieprzerwanie prowadzono głębiny górnictwo węgla kamiennego, zarówno dzisiejszych Czechach, jak i Polsce. W przeszłości eksploatowano na tym konkretnym obszarze z kilku kopalni, z których do tej pory całkowicie zachowano dwie – Júlíe i Jan. W obu szybach przetrwały budowy szachty oraz wieże wydobywcze z pełnym wyposażeniem, maszynownie z maszynami wydobywczymi, ale także inne obiekty niezbędne do prac wydobywczych, takie jak warsztat naprawczy lokomotywy górnicze, warsztat ślusarski, kompresorownia, przetwarzalnia węgla ze zbiornikami węgla lub kotłownia. Z pośród starszych kopalni została zachowana jeszcze maszynownia kopalni Marie.

Na północ od kopalni Jan Šverma znajduje się na obszarze Czarna Woda koło Žacléřa jeszcze szyb Františka, i na południowy zachód najstarszy zachowany szyb Žacléřski Jiří. Można go znaleźć na wzniesieniu o tej samej nazwie koło Žacléřa.

